

Prosjekt Manndalen

Delrapport.

«Stedsanalyse Manndalen»

*KAMM/Grendeutvalget for Skardalen,
Manndalen og Nordnes. I samarbeid med
Manndalen ungdoms- og idrettslag.*

Prosjektperiode 01.03.15- 01.02.16

Lisa Vangen

Innhold

1.0 Prosjekt Manndalen	3
1.1 Nettsted.....	3
1.2 Symbol for Manndalen	3
1.3 Møter.....	4
1.4 Kommunale planprosesser	4
1.5 Medvirkning.....	4
2.0 Hvem er vi, hva har vi og hvor vil vi?	4
3.0 Spørreskjema.....	5
3.1 Hvilke fritidstilbud finns i Manndalen?	5
3.2 Hva mangler? Er det noen fritidstilbud vi ikke har som kunne vært interessant for deg eller andre?.....	5
3.3 Hva gjør du på fritiden?	5
3.4 Hva er spesielt med Manndalen og manndalingene? Er det noe spesielt?	5
3.5 Manndalen som boplass.....	6
3.5.1 Positive ting:	6
3.5.2 Negative ting:	6
3.6 Manndalen med ett ord	6
3.7 Hvordan tror du manndalinger ser på seg selv?	7
3.8 Hvordan tror du andre ser på manndalingene?	7
3.9 Om du hadde fått bestemme.....	8
3.9.1 Hva skulle du ønske skjedde i bygda?	8
3.9.2 Hvilke typer arbeidsplasser hadde vi hatt her?.....	8
3.9.3 Hva hadde vi gjort på fritiden?	8
3.9.4 Hadde du gjort noe med det fysiske miljø? Hvordan skulle det sett ut, hva ville du endret på?	8
3.10 Annet?	9
3.11 Hvordan ønsker du Manndalen skulle vært? Hva er det perfekte stedet?	9
4.0 Stedsbilder.....	9
4.1 Den vakreste plassen.....	10
4.2 «Vi e manndalinga!» Stolthet.....	10
4.3 «Vi er små, men vi er mange»	10
4.4 «Det skjer mye», «Det skjer lite»	11
4.5 «Trygt og oversiktlig», Manndalen som oppvekstmiljø.	11
5.0 Finns det konfliktområder?	11
5.1 Dugnadsånd.....	11

5.2 Etniske motsetninger.....	12
5.3 «Bygdedyret»	12
6.0 Mobiliseringsprosess	12
6.1 Ildsjeler og frivillig arbeid	13
7.0 Fremtidsvyer.....	15
8.0 Avslutning.....	15
9.0 Kilder.....	17

1.0 Prosjekt Manndalen

Prosjektet har vært eid av KAMM/Grendeutvalget i Skardalen, Manndalen og Nordnes. Gjennomføringen har skjedd i tett samarbeid med Manndalen ungdoms- og idrettslag.

Målet har vært å lage en beskrivelse av hvor vi kommer fra, hva Manndalen har å tilby, og hvilke visjoner vi har for bygda vår.

I dette kapittelet vil vi redegjøre for det arbeidet som er gjort i prosjektperioden. Så går vi videre for å se nærmere på hvem vi er, hva vi har og hvor vi vil.

Vi avslutter med å se på hvilke bilder av Manndalen...

Før vi ser på potensielle konfliktområder og tilslutt trekker noen slutninger utfra materialet.

Prosjektperiode har vært fra 1.mars 2015 til 15. mars 2016. På slutten av prosjektperioden så vi at det var et behov for lengre tid til prosjektet, og vi har fått forlenget prosjektet til mars 2017. Irene Pedersen overtar prosjektledelsen fra 1. februar, da Vangen begynner i en annen jobb.

1.1 Nettsted

En del av prosjektet har vært å oppgradere og utvikle en felles nettportal for Manndalen. Det har vært et behov for å lett finne fram informasjon om hva som skjer i bygda, og for å lage en helhetlig portal både for innbyggere, beøkende og potensielle tilflyttere. Det er sendt ut invitasjon til næringsliv og andre til å delta i nettportalen, enten ved å linke til egne nettsted eller å få nettsted under portalen. Flere lag/foreninger og andre ønsker har ønsket å delta i portalen.

Nettstedet www.Manndalen.no er nå lagt ut i nytt design og med nytt innhold. Vi presenterer bygda gjennom overskriftene «Kæm e vi», «Ka skjer?», «Ka har vi?» og «Velkommen til våres Norge!».

Et av de viktigste trekk ved portalen er en kalender, der det er mulig for alle å registrere arrangement, dugnader, trening osv. Om flest mulig benytter seg av denne muligheten, tror vi manndalen.no vil bli et fantastisk verktøy for bygdefolk og besøkende.

I tillegg til å være et verktøy for befolkningen og besøkende, er portalen tenkt som en informasjonskanal for å få flere til å komme til, eller gjerne flyttet til Manndalen. Ved å synliggjøre de tilbud vi har bedre, tror vi at vi kan virke enda mer attraktive for folk utad.

Til nettstedet har flere lokale fotografer bidratt med bilder. Vi er svært takknemlige for velviljen de har vist oss! Tusen takk!

1.2 Symbol for Manndalen

Det er utarbeidet et symbol for Manndalen. Flere har ønsket å ta i bruk symbolet, som er utarbeidet etter mønsteret i Mandalsgrena:

Tanken er at flest mulig benytter seg av dette symbolet i ulike sammenhenger, slik at man automatisk knytter bildet til noe som har med Manddalen å gjøre.

1.3 Møter

Vi har deltatt på og arrangert møter om kommunal sentrumsplan og reguleringsplan for Fossenesset, møter i regi av Manddalen ungdoms- og idrettslag og KAMM/Grendeutvalget i Skardalen, Manddalen og Nordnes.

1.4 Kommunale planprosesser

I prosjektperioden har det pågått, og pågår det, to store planarbeid som direkte vedrører Manddalen. Sentrumsplanen for Løkvoll/Samuelsberg og Regulering av Fossenesset. I tillegg er det en rekke høringer i forbindelse med Kystzoneplanen, arealplan for kommunen, stedsnavn og gatenavn osv.

Et fellestrekk for de som ar deltatt på møter i forhold til sentrumsplanarbeidet, er at alle er enige om at man ønsker at Manddalen skal være et sted der reisende på E6 stopper opp og tilbringer tid. Man ønsker at det skal se best mulig ut i sentrumsområdet, og gjerne at omgivelsene innebærer noe som fanger oppmerksomheten.

1.5 Medvirkning

Tidlig i prosessen var det åpne møter. Disse hadde imidlertid lite deltakelse. Det synes å være en generell utvikling på møter i bygda. En grunn kan være at det er så mye som skjer, og at det derfor skal litt til før folk føler at de må møte opp. Også her er det tidspress med arbeid, fritidsaktiviteter, sosialt liv, familie osv. Det er begrenset hvor mye man kan bruke av tiden til frivillige sysler. Tanken om mange åpne møter ble lagt litt bort, og man ønsket i prosjektet å møte folk der de var og på nett.

Det ble laget et spørreskjema som ble ført til skole og husflidshus samt lagt på nett. 47 personer har svart på spørreundersøkelsen, de fleste på nett. Svarene har vært utfyllende og gitt mye informasjon.

Det er mulig at prosjektet har blitt for lite eksponert, slik at folk ikke har fått forståelse for hva det er.

Analysen er basert på de funn som er gjort, på spørreskjema, i samtaler med folk, observasjoner fra møter o.l. Det er ikke sikkert at svarene er representativt for hele befolkningen, og tolkningen kan være preget av subjektivitet, som alle andre tolkninger og analyser.

2.0 Hvem er vi, hva har vi og hvor vil vi?

Hvem er vi, hva har vi og hvor vil vi har vært sentrale spørsmål i prosjektet.

Det er laget en historisk beskrivelse basert på tilgjengelig materiale. I den historiske beskrivelsen har det blitt lagt vekt på enkeltpersoner, for gjennom disse å peke på historiske trekk bakover i tid. Denne lille historievandringen har gått over tiden fra 1950 og bakover, og er lagt ut på den nye portalen www.manddalen.no

På samme nettsted er det lagt ut beskrivelse av ulike tilbud vi har i bygda, av arrangementer, opplevelser, servicesteder o.l.

Gjennom spørreskjemaet fremgår det hva folk mener vi har og hva som mangler. Hva som er positivt og negativt og hva vi ønsker for framtida.

3.0 Spørreskjema

På spørreundersøkelsen har det kommet inn 47 svar. Dette er en ganske god svarprosent, med tanke på befolkningsantallet. Få av de som svarte bor ikke i bygda. Svakheten kan være at litt over halvparten av de som svarte er under 18 år, og kun en av de som svarte var over 66 år. Så det er helt klart en overrepresentasjon av yngre respondenter.

Det er sagt av eldre mennesker at de ikke har svart, fordi det er bedre at de yngre sier hva de mener. Det er de som skal fortsette å leve her og forme bygda.

Tusen takk til alle som har svart på undersøkelsen!

3.1 Hvilke fritidstilbud finns i Manndalen?

Formålet med dette spørsmålet var å se på hvilke tilbud vi har, og hvilke tilbud vi er mest oppmerksomme på. Ski og fotball er helt klart de tilbud som flest nevner. Etter det er det klubb, teakwondo og cross som folk er mest bevisst på. Videre kommer kulturskole, riding, jakt, fiske og huseflidsaktiviteter. Så er det trim og turløyper, styrketrening, sykling, fest og pub, bibliotek, scooterkjøring som nevnes. Tilslutt er det en rekke dataspill, besøk, skibakke, skøyting, yoga, håndarbeid, språkkurs, Zumba, slalom og bondeaktiviteter som nevnes. For tiden er det ikke Zumba og Yoga-tilbud i bygda.

3.2 Hva mangler? Er det noen fritidstilbud vi ikke har som kunne vært interessant for deg eller andre?

Her er det helt klart svømmebassenget som folk savner mest. Videre er det dans, rafting, turn, treningssenter, klatring og LAN. Videre kommer hall, kino, alpinbakke. Så er det en rekke forslag som Go CART, kjøpesenter, revy/teater, husflid for barn og unge, innhold på fritidsklubben, språkkurs for voksne, vannscooter, sykkelbane, sykkeltrening. Håndball, tilbud til eldre som ikke driver idrett, kajakk, havssafari, 4H, speideren, skyting, bordell (!), skatepark, bedre scooterløyper, friidrett, slalåm, Pilates osv.

3.3 Hva gjør du på fritiden?

Det er svært mange som går på ski og spiller fotball. De unge er også på klubb. Svært mange går turer i skog og mark og trimmer. Videre er man på besøk hos venner, er hjemme, holder på med data, følger opp barns aktiviteter og kjører scooter. Noen kjører cross, skrur og mekker. Svømming, lekser, riding, musikk, lag- og foreningsarbeid, håndarbeid, pub osv. nevnes også.

3.4 Hva er spesielt med Manndalen og manndalingene? Er det noe spesielt?

Her er det dugnadsånden som først og fremst trekkes frem på spørsmål om hva som er spesielt med Manndalen og manndalingene. Videre er det dialekten som folk mener skiller seg ut, på en positiv måte. Så er det naturen som folk mener er spesiell for bygda.

Utover dette mener man at det er samhold i bygda, at manndalingene bryr seg om hverandre på godt og ondt. Manndalingene er stolte og handlekraftige og har en stå-på vilje. «Vi er manndalinger!», «Vi er små, men vi er mange!» er setninger som går igjen. Ellers oppfattes manndalinger som imøtekommende, åpne og gjestfrie. Her er et godt og variert fritidstilbud, vi har mange ildsjeler og tradisjoner ivaretas. Det samiske trekkes fram som spesielt for bygda, men også det at vi fremstilles som samiske «men er mer farget enn som så». Alle kjenner alle, og man er hyggelig mot hverandre, og det er mye som skjer i Manndalen.

3.5 Manndalen som boplass

3.5.1 Positive ting:

Naturen trekkes først og fremst fram som en positiv side ved det å bo i Manndalen. Forholdet til naturen og turmulighetene vi har i bygda er svært viktige for at folk trives.

Videre er det menneskene som er viktige. Man mener at folk i bygda er hyggelige, og det er positivt. Svært mange trekker fram at det oppleves som trygt å bo her. Det er fint å vokse opp her, det er stille og rolig, vi har skole og barnehage, familie og slekt i nærområdet. Videre oppleves idrettslaget, Riddu riddu festivalen og fiskefestivalen som positivt ved Manndalen.

Det er et godt nærmiljø, barnevennlig, vi har mange ressurspersoner og et smittende engasjement. Husfliden og Senter for nordlige folk er viktige, vi har skøyteis på Vannet, sjø, fotballbane, bra skiløyper, Skaidihytta, bibliotek. Det er fokus på tradisjoner, men samtidig plass til nye ting.

3.5.2 Negative ting:

Av negative ting er det kanskje litt for stille og rolig iblant, eller at man ikke ønsker å delta på de aktiviteter som foregår. Det oppleves som negativt at det ikke er vann i bassenget, at det er søppel og skrot i omgivelsene, at veiene er dårlige spesielt for myke trafikanter. Det er boligmangel og mangel på attraktive tomter, lite arbeidsplasser, rasfare, dårlig/lite handletilbud.

Videre oppleves det som negativt at miljøene kan være for små, at det finns negative motkrefter til ressurspersoner og lag og foreninger, at det kan være negativt «å ta plass» og at folk bryr seg om ting de ikke har noe med.

Det burde vært et bredere tilbud til barn og unge, og flere foreldre burde stilt opp på dugnader, ved arrangementer, festivaler osv. Flere av de yngre mener lekser er negativt og det er for langt til shoppingsentre. Trusselen om skolenedleggelse oppleves også som negativt, det samme gjør mangel på crossbane og videregående skole.

3.6 Manndalen med ett ord

Når Manndalen skal beskrives med ett ord, kommer superlativene fram. Flere svarte: «Fantastisk! Vakker! Best! Perfekt! Hjem! Trygg!» Videre kommer disse beskrivelsene: «Fabelaktig, trivelig, fotballbane, flerkulturell, spennende, fin natur, vidunderlig, inspirerende, unik, røtter, IMittHjerte, fint, kult, MUIL. kamp, naggfolk, arbeidssomme, alle er med».

3.7 Hvordan tror du manndalinger ser på seg selv?

Flere tror at manndalingene ser på seg selv som samer, som bønder, bra, best, hyggelige, glade og gjestfrie.

Videre mener folk manndalingene vurderer seg selv som; snille, morsomme, godt samhold, rar, som Manndalinger, spreke, flinke til mye, fornøyde, åpne, bestemte, sta, aktive, liker å bruke naturen, kulturelle, som nordlendinger, sterke, hjelpsomme, positive, «Vi får ting til!», pratsomme, «Små, men mange», sosiale, handlekraftige, gode medmennesker, folk med trygg og god oppvekst, imøtekommende, uhøytidelige, enkelte er selvgode, «Nesten som ingenmannslandsfolk?», annerledes, kule, heldige, godt likte, tøffe, seiglivede, «i speilet», stolte, mindreverdigetskomplekser PGA historien og fornorskninga.

3.8 Hvordan tror du andre ser på manndalingene?

Her mener mange at andre ser på manndalingene som samisk, som hyggelige folk, som bønder, positive, inkluderende.

Litt sære, rå, øde plass, teitinger, snille, «litt misunnelig kanskje?», små, men mange. Som urfolk, rar dialekt, kortvokste læstadianere, imøtekommende, gjestfrie, «at dæm står på», deltar, best, sta, stolt, handlekraftige, til å stole på, sammensveiset, litt rare, kul, «på nyhetene», sosiale, høy arbeidsmoral, «furet værbitte folkeslag», artig gjeng, «kanskje holder vi oss unna resten av kommunen?», beundring og misunnelse for stå-på-vilje, gamle fordommer om manndalingene kan sitte i.

3.9 Om du hadde fått bestemme..

3.9.1 Hva skulle du ønske skjedde i bygda?

De yngste ønsker at vi hadde hatt et kjøpesenter, flere savner en idrettshall, flere hus/tomter og mer folk, basseng, alpinbakke og musikkfestivaler.

Videre ønsker man at det hadde blitt fjernet søppel og skrot, at det var større satsing på reiseliv og turisme, mer aktiviteter på fritiden.

Man ønsker at skolen blir bevart, at skolen blir samisk ressurscenter, at vi får sykkelbane, skatepark, rulleruller, at klubben hadde blitt pusset opp, bedre veier, gratis mat på skolen, ingen tyveri, LAN, kvelder med vinsmaking, damekvelder, ølsmaking. Det er ønskelig med «styrking av Senter for nordlige folk som språk- og kulturinstitusjon» og «Manndalen som samisk og kvensk ressurscenter og kulturformidling», at fiskefestivalen og Riddu består, et bedre kartlagt turterreng, flere gapahuker, industri, satsing på det flerkulturelle, næringsutvikling generelt, skiheis på fjellet, ridehall, svømmehall, mer teater, bruktmarked, kino, sykkelsti, badeland, Universitetets filial i Manndalen, flerbrukshus for folk, at fjellene ikke raser, «bygd ny avdeling på Riebangardi og lagt ned Trollstua», barnehage med satsing på friluftsliv og lokalhistorie, utebarnehage, motorcrossbane, arrangement for ungdom, klatrepark.

3.9.2 Hvilke typer arbeidsplasser hadde vi hatt her?

Flere svarer bønder, turisme og reiseliv, produksjon og salg av kortreist mat, eldreheim, politistasjon, universitet, scooterrelaterte arbeidsplasser, og arbeid i kjøpesenter.

Videre skulle man ønske her var sykehus, LHL/Aleris, arbeid i skole og barnehage, arbeidsplasser innen språk og kultur, utvikling av språksenter (styrt av Sametinget og ikke kommunen), Kvenkontor på Senter for nordlige folk, kontorplasser for forskere og universitetsansatte, flere overnattingsplasser, kurs og møtetilbydere i større grad enn nå, brannstasjon, jobb for folk med høyere utdanning, kvenske språk og kulturarbeidsplasser, flere kvinnearbeidsplasser for grundere, bakeri, kafe, godteributikk, energiutvikling, større produksjon av unike husflidsartikler, industri, arbeidsplasser innen geologisk kompetanse og skredproblematikk, rehabilitering, barnevern, flere statlige arbeidsplasser, gruvedrift, Nav, sølvsmie, skobutikk, Casino, forsvar, politi, tannlege, osv.

3.9.3 Hva hadde vi gjort på fritiden?

På dette spørsmålet svarer flere at om de hadde kunnet bestemme, så skulle vi vært mer sammen og gjort flere ting i lag. Flere ønsker sosiale arenaer som flerbrukshus, klubb, dans, arrangementer, restauranter, kafe, kino og mer kultur. Videre er friluftsliv også her viktig. Og trim. Idretter som turn, ski, fotball, treningssenter og rulleruller nevnes også. Så er det i tillegg andre aktiviteter som å arbeidet med å lage tryggere veier, kjørt scooter, cross, firhjuling og MC, pub, shopping, dataspilling, kurs, fiske som man ser for seg som fritidsaktiviteter.

3.9.4 Hadde du gjort noe med det fysiske miljø? Hvordan skulle det sett ut, hva ville du endret på?

Her er det bedre veier og søppel/skrot som flest ville ønske seg. Fjerning av vrak og gamle gjerder, ryddet skrot i fjæra, revet ødelagte bygninger. Så er det forskjønning i sentrum og kantklipping i

bygda, oppgradert kai og bryggeanlegg med belysning, hindre gjengroing og rydde bort skog, gatelys i hele bygda, grøntarealer med beplantning, julelys i sentrum, humorplakater på hus i bygda, flere spredte boligtomter, flere merkede turstier, gangvei Løkvoll-Fossen, lavere fartsgrenser, unngå inngrep i natur og miljø midt i bygda, få bort narkotika fra bygda, asfalt, flere scooterløyper, idrettshall, svømmebasseng, gapahuker med utsikt og glasstak over hele Manddalen er også foreslått.

3.10 Annet?

Kantine på skolen, oppussing av garderobeanlegg på skolen, flere lekeplasser, oppdatert informasjon om hva som skjer i bygda og hva besøkende kan delta på, flere hus, crossbane, friere scooterkjøring. At alle må trekke samme vei for å utvikle oss i ønsket retning. Sunne diskusjoner fører oss fremover.

3.11 Hvordan ønsker du Manddalen skulle vært? Hva er det perfekte stedet?

På spørsmål om det perfekte stedet, svarer mange at Manddalen er nært opp til det perfekte stedet, at de er fornøyde med bygda slik den er. I dette siste spørsmålet blir svarene fra de andre spørsmål summert opp, de viktigste ting er:

Et sted

- der folk ønsker å bosette seg
- der man føler seg tilpass, er trygg og trives
- med sosiale arenaer
- som er pent og rent
- der man kan være den man vil
- med et godt skolemiljø, trygg skolevei, trygge og gode oppvekstvilkår for barn forøvrig
- med mindre etniske motsetninger mellom samisk, kvensk og norsk

Noen svarer også at det perfekte stedet ikke finnes.

4.0 Stedsbilder

Et sted er både en geografisk plassering og et område som kan knyttes til tilhørighet og identitet. Med stedsbilder menes hvordan stedets oppfattes av individet eller av flere. Det er de mentale bildene og forestillingene vi har om et sted. Hvilke bilder dominerer, hva betrakter vi som sannhet?

Menneskers identitet dannes i samspill med steder. Å identifisere seg med stedet gjør at man føler seg hjemme her. Å ikke identifisere deg med stedet gjelder kanskje mest om du bare bor her en periode, og ikke knytter deg til plassen. Å identifisere seg mot stedet, handler om å ta avstand til stedet, og ikke knytte sin identitet til plassen. Kanskje stemmer ikke egen identitetsoppfatning med den identitet man definerer med stedet. (Jacobsen 2010). Stedsbilder henger sammen med oppfatninger om hvordan stedet er, og hva det bør være. Hvilken tilhørighet folk føler med stedet. Dette er i stadig endring, og dermed er også stedsbildene i endring.

Stedsbilder har en tendens til å velge ut, innsnevre og forenkle slik at variasjonen ikke reflekteres i så stor grad og at stedet fremstår med en felles identitet. Men virkeligheten er mer komplisert, og er det som regel flere oppfatninger av stedet som konkurrerer (Fou 11/2009).

Gjennom dette prosjektet har det kommet frem hvilke typer stedsbilder for Manddalen som «rår», og vi skal se litt nærmere på dem.

4.1 Den vakreste plassen

Et av de klareste stedsbildene som kommer fram, er at Manddalen er et vakkert sted. Det er bred enighet at vi har den vakreste og fineste naturen og de flotte friluftsområdene. Natur spiller med andre ord en stor rolle i forhold til identitet og tilhørighet, til livsglede og aktivitet. Til naturen og omgivelsene knytter det seg kultur og historie. Det er helt åpenbart at omgivelsene har en kjempestor betydning for forholdet vi har til bygda og hjemplassen. Naturen er viktig for kjærligheten og tilhørigheten til hjemplassen.

Dette er et viktig funn. Det kan være en tanke at for å styrke barn og ungdoms tilhørighet til hjemplassen, kan man ha fokus på deres forhold til naturen og naturbruk fra tidlige år. Turer i skog og mark, kunnskapsformidling og naturbruk, lokalkultur og historie kan være viktig for de unge å ha i erfaringssekken hjemmefra. Kanskje kan det bidra til at de skal komme tilbake til bygda som voksne å bosette seg?

4.2 «Vi e manddalinga!» Stolthet

Manddalingene er utrolig stolte av bygda sin, og av det å være manddaling.

Bygda er i et område der befolkningen tradisjonelt sett har vært «dårlig stilt» økonomisk. Jordbruk, fiske og husflid har vært de viktigste næringene som har gjort at folk har berges oppi gjennom historien. I tillegg har Manddalens innbyggere vært utsatt for den harde fornorskingsprosessen og nedbrenning under krigen. Forutsetningene for at man i dag er svært stolte over seg selv, sin historie og identitet burde ikke være tilstede. Likevel viser man også i dag til en seighet og vilje til å klare det man setter for seg, og disse holdningene er forankret i historiske hendelser og blir vitalisert når det er behov for det.

Det er et ganske stort steg å gå fra en periode der man skjemtes over sitt dårlige norske språk, til at spesielt de unge i dag viser en tydelig kjærlighet for sin egen dialekt. Det er også en stolthet over den samiske tilhørigheten.

Det synes som om det er bred enighet i stolthet over det vi har. Først og fremst over Manddalen som sted, og over å være manddaling.

4.3 «Vi er små, men vi er mange»

Enkelthendelser i historien har som sagt satt stor preg på hvilke bilder man har av stedet og dets innbyggere. Følelsen av å være urettferdig behandlet av øvrigheten, blandet med en vilje til å nekte på denne urettferdigheten, ligger som kollektiv tradisjonskunnskap for mange. Denne felleskunnskapen tennes iblant til å gjelde i aktuelle problemstillinger. Vi ser det i «Svartskogen-saken», og i de siste års skolesak, da bygda mobiliserte hardt mot skolenedleggelse. Samtidig er det ikke slik at «alle» er enige og deltar. Men man får inntrykk av at bygda er samlet i slike situasjoner.

At vi står samlet og kjemper mot ytre trusler er et svært levende stedsbilde, og blir trukket fram av flere.

4.4 «Det skjer mye», «Det skjer lite»

Mange mener at Manddalen er en plass der det skjer mye. Vi har mange tilbud på fritiden. «Et levende samfunn med høy aktivitet», som en sier. Vi har festivaler, husfliden, idrettslaget, Senter for nordlige folk. Betydningen av arrangementer er viktig for å skape positive holdninger til stedet. Spesielt viktig er de arrangementene som trekker folk fra andre steder. At vi har noe å tilby som også andre vil ha. Her spiller Riddu ridðu og fiskefestivalen en stor rolle.

Det er også slik at det er en plass der det skjer for lite.

Manddalen som salgs- og servicested er man ikke like tilfreds med. Mange ønsker seg større utvalg av varer og tjenester og flere salgssteder. Mangelen på dette har sammenheng med befolkningstettheten. Det må være økonomisk grunnlag for å drive bedrifter. Flere savner f.eks. kafé, men erfaringer viser at det ikke har vært lønnsomt å drive kafé her.

På den ene siden setter folk stor pris på stillhet, ro, trygghet og oversiktighet, og man er fornøyd med de tilbud som er på stedet. På den andre siden ønsker man mer folk, flere butikker, flere arrangementer og mer liv generelt.

Manddalen oppleves på mange måter som en plass der vi har alt, men mangler mye.

4.5 «Trygt og oversiktlig», Manddalen som oppvekstmiljø.

Det er en gjennomgående holdning at Manddalen er et godt sted å vokse opp på. Flere trekker fram at det oppleves som trygt og oversiktlig å bo på bygda, noe som er spesielt bra for barn og unge. Alle kjenner alle, og folk er hyggelig mot hverandre. Vi har skole og barnehage, gode anlegg for idrettsaktiviteter, kulturelle tilbud og fine arrangementer. Etter flere år med usikkerhet om skolenedleggelse, er folk svært bevisst på viktigheten av nærmiljøskole; «Bygdas blodpumpe», «Barne- OG ungdomsskole skaper bolyst og gir fremtidshåp».

5.0 Finns det konfliktområder?

Det kan være nyttig å se på om noen potensielle konfliktområder peker seg ut i svarene på spørreundersøkelsen. Konfliktområder betyr ulike oppfatninger av hva som er viktig for ulike mennesker og hvilke interessekonflikter som finns.

5.1 Dugnadsånd

Manddalen er helt klart kjent og anerkjent på grunn av dugnadsånden som synes å finnes i bygda. Ved hjelp av denne kan store festivaler arrangeres, turløyper lages, gapahuker bygges, fjæra ryddes osv. Ved hjelp av dugnadsånden skjer ting, og vi skaper endring.

Likevel synes det med dugnad som et potensielt konfliktområde. Flere mener det er manglende innsats på dugnader, å stille opp på arrangement osv.

Det synes som om vi kan slå fast at villigheten til å delta på dugnad ikke er uendelig. Og at man kanskje er svært nær et lokk på hvor mye folk ønsker å bidra på dugnad. Fiskefestivalen har hatt utfordringer med å få folk å stille som vakter og kakebakere, og på grunnlag av dette har man besluttet å ikke utvide festivalen ytterligere det kommende år.

Det er mange lag og foreninger i bygda, og folk er med i flere av disse. Aktiv deltakelse i alt kan fort bli for mye for individet i hverdagen. Man har jobb, familie og annet som skal behøver tid i tillegg.

Det kan være en nyttig tanke at man undersøker at man faktisk *har* den dugnadsinnsatsen man behøver *før* man igangsetter tiltak som krever mye egenarbeid.

5.2 Etniske motsetninger

Forholdet mellom samisk, norsk og kvensk blir trukket fram blant noen av de som svarte på undersøkelsen. Flere ønsker utvikling av Senter for nordlige folk, og det er et ønske om mer kvensk synliggjøring i Manddalen. Det er også et ønske om å minske frontene mellom de ulike etnisitetene, og at alle kan få være det man ønsker.

Det har tidligere vært harde slag om revitaliseringsprosessen av det samiske. Det synes som om de harde frontenes tid er forbi, men at det fortsatt er et behov og ønske om mer samhandling og like forhold uansett hvilken etnisitet man tilskriver seg.

Større synliggjøring av kvensk og vedlikehold og videreutvikling av det samiske vil kunne bidra til å minke det potensielle konfliktområdet. Ingen av de som har svart ønsker samisk og kvensk bort, og det kan anses som en positivt med tanke på vår historiske bakgrunn.

5.3 «Bygdedyret»

«Bygdedyret» er et velkjent fenomen på småsteder, men finnes også i byene. Bygdedyret kan kanskje beskrives som en slags «flokkmentalitet», der flertallsgruppen definerer verdier, akseptabel livsførsel og holdninger. Flere i undersøkelsen peker på at det også finnes i Manddalen.

Det blir påpekt at man ikke skal «ta for mye plass», en annen sier at det finns «negative motkrefter til ressurspersoner/lag og foreninger- vi skal ta deg/dere- mentalitet og da er alt lov». Et annet negativt trekk som blir nevnt er at bygdefolket er delt inn i ulike «samfunn» eller «klikker», der kanskje disse klikkene definerer normativitet innenfor sine felt eller interesser. Med såpass lite folk som vi faktisk er, så blir svært små miljø, og lett at fordommer får grobunn. Negativitet er også en holdning som lett brer om seg. Man bør være bevisst dette, og gjøre det man kan for å motarbeide at de «dominerende meningene» ikke fungerer ekskluderende på mennesker. Det er en balanse mellom å ivareta de verdier man selv ønsker uten å rakke ned på og være nedlatende ovenfor andres verdier. Negative holdninger er også en av de mest hemmende faktorer for ildsjelers glød. Mangel på ildsjeler fører til problemer for den generelle dugnadsinteressene, så dugnadsånd og holdninger er nært knyttet sammen.

Stedstilknytning handler om at man er komfortabel og identifiserer seg med de rådene verdiene på stedet. Om disse blir for snevre, risikerer man å svekke tilknytningen mennesker har til bygda. Det er antakelig ikke ønskelig av noen.

Det kan synes som om vi kanskje ikke er flinke nok til å se og sette pris på de positive ting vi faktisk har; et godt fritids- og idrettstilbud, skole og barnehage, kulturtilbud, festivaler osv.

6.0 Mobiliseringsprosess

I dette prosjektet har vi sett på Manddalens historie, og sett hvordan vår historie, erfaringer og tradisjonelle handlingsmåter påvirker og preger bygda og stedsbildene fortsatt i dag. Så har vi sett på hva vi har å tilby til innbyggere, gjester og tilflyttere. Det finnes en rekke stedsbilder av Manddalen, og de aller fleste er positive. Manddalingene synes å ha svært nær tilhørighet til hjemmeplassen sin og

er stolte over det å være manndaling. Det er mange ønsker og håp for fremtiden. Videre har vi sett på områder der det er potensiale for endring for å gjøre stedet enda bedre. Denne rapporten er grunnlag for videre arbeid mot felles mål og bygdeutvikling.

Det er arbeidet med dette prosjektet i ett år. En viktig erfaring vi har gjort oss, er at et slikt prosjekt er en prosess. Prosesser med mange involverte tar lang tid, og vi mener at vi i stor nok grad ikke har hatt til å arbeide med medvirkning fra befolkningen. Vi har derfor fått innvilget prosjektperioden med ett år.

Det videre arbeidet vil blant annet innebære en mobiliseringsprosess der vi vil se på hvordan vi skal omsette mål og visjoner til konkrete handlinger og strategier. Hva er mulig å gjennomføre/igangsette i dag, hva skal vi ha som langsiktige mål?

I dette prosjektet har vi kommet fram til noen punkter man konkret bør sette fokus på for å rette seg inn mot ønsket utvikling, dugnadsånd, etniske motsetninger og holdninger/»bygdedyr». Første- og sistnevnte henger på mange måter sammen, og vi skal videre se litt nærmere på hva som kan gjøre for endre en uønsket, negativ utvikling på dette området.

6.1 Ildsjeler og frivillig arbeid

Det er nevnt at vi har mange ildsjeler i Manndalen. Ildsjeler har den kombinasjonen at de brenner for selve «saken» de engasjerer seg i, og for lokalsamfunnet. De har et ønske om å skape noe, finne løsninger og være sosiale. Å være engasjert kan gi glede og mening. Ildsjelene bidrar sterkt til ivareta det eksisterende i et lokalsamfunn, og til utvikling av stedet.

Fellesskapet er viktig for ildsjelene, de ønsker å gjøre noe som gagnar mange. Barn- og unges oppvekstmiljø er også en viktig faktor, samt å styrke stedets bosetting og dets omdømme.

For å kunne være en ildsjel er det viktig at andre støtter opp om saken, at man er flere om å trekke lasset og at det er en positiv innstilling til arbeidet som blir gjort. Det som i hovedsak gjør at ildsjelene mister gisten og engasjementet, er motkrefter og negative holdninger fra lokalsamfunnet, fravær av tilbakemeldinger og kritikk. Det er også demotiverende om kommune og media ikke er samarbeidsvillige og interesserte. <http://distriktsenteret.no/wp-content/uploads/2014/03/NIBR-rapport-2014-2.pdf>

Om ildsjeler mister gløden, vil også den generelle dugnadsånden minke. Det er behov for noen som ser muligheter, som trekker folk i gang, og som holder kursen til å gjennomføre tiltak.

Figur 10.3 *Hva fremmer/ styrker og hva hemmer/ reduserer ildsjelers engasjement? Rangert etter hva som oppfattes som viktig*

	FREMMER Gunstige faktorer og betingelser	HEMMER Ugunstige faktorer og betingelser
INDIVID Egenskaper Typiske trekk	Brenner for saken & miljøet el. lokalsamfunnet Lederegenskaper & sosiale egenskaper Forankring i lokalsamfunn	Negasjoner: fravær av egenskaper som gjør ildsjeler til ildsjeler
ORGANISERING Arbeidsmåter Samarbeidsmåter Prosesser	Sosialt /kollektivt arbeidsfellesskap Kommunen aktiv samarbeidspartner Næringslivet støtter opp	Lite samarbeid private/frivillighet og kommune Tidssløsing, sendrektighet, byråkrati Uavklarte roller og ansvarsfordeling
MILJØ OG RAMMEVILKÅR Kulturer Strukturer Omgivelser	Aktiv frivillighet og dugnadsånd Lokalkultur raushet Lokalkultur nyskapende	Motkrefter og negative folk Manglende anerkjennelse Lite faglig og økonomisk støtte fra kommunen

<http://distriktssenteret.no/wp-content/uploads/2014/03/NIBR-rapport-2014-2.pdf>

Vi ser at bygda er kjent for, og stolte av sitt engasjement. Vi kan få de utroligste ting til ved hjelp av dugnadsånd i Manddalen. Men samtidig kan man internt kan ha en følelse av at dugnadsånden er på retur. Det er også en følelse av at det er en del negativitet i bygda. Negative holdninger og høye forventninger til andres frivillige arbeid, skaper dårlig stemning og bidrar til at folk ikke lengre orker å bruke av sin fritid for å legge til rette for andres aktiviteter.

På den andre siden kan man ikke forvente at alle skal holde på med alt. Vi har en rekke lag og foreninger som alle krever engasjement. Dette kommer i tillegg til jobb, familie og hverdagsysler. Folk er i ulike situasjoner og livssykluser og har forskjellige interesser. De uten små barn er ikke like engasjert i barne- og ungdomsaktiviteter, de har «gjort sin plikt». «Alt til sin tid».

På den andre siden har vi en rekke ting vi ønsker å oss, som idrettshall, svømmebasseng, alpinbakke, kultursentre, bevaring av skole og barnehage, et godt og variert fritidstilbud, arbeidsplasser og boliger. Mye av dette krever ildsjeler og folk som vil ta i et tak på fritiden for å arbeide med å realisere planene. Samt positive holdninger fra nærmiljøet.

Kan man finne interesseområder for den enkelte, der man har et eget ønske om å skape endring? Hva brenner de ulike for, og hvordan mobilisere disse sammen til å utgjøre en forskjell.

Hva kan vi faktisk gjøre, hva kan vi sette i gang med. Hvem deltar på hva?

Pekes det ut nye muligheter innen næring, kultur og samfunnsutvikling?

Vi ønsker sosiale arenaer og vil gjerne være mer sammen. Er det noen måter man kan bygge broer over klikkdannelser og åpne opp for at også andre som er ulik oss selv har noe å bidra med?

Gjennom dette prosjektet ser vi hva folk synes er problematisk, og det gir oss i bygda en mulighet å jobbe med det som oppfattes som negativt. Det kan se ut som om holdningsendringer er et av de ting man kan ha fokus på. Negative holdninger sprer seg lett. Det blir derfor særlig viktig å fokusere på det som er positivt og samtidig søke å endre potensialet til konflikt.

7.0 Fremtidsvyer

Alt i alt har manndalingene synes det som om manndalingene har det godt og at folk er fornøyde med bygda si. Manndalen er den vakreste plassen, med hyggelige folk og den beste naturen.

Vi ser på oss selv som gjestfri og åpen, og vil gjerne ha flere folk hit. Man setter stor pris på at det er rolig, fredelig og oversiktlig, og mener det er et bra oppvekststed. Likevel ønsker man samtidig mer liv, mere folk og flere hus. Det må være lettere å bygge, det burde være flere attraktive boligtomter og flere hus til utleie. Man er også enige om at det burde være flere arbeidsplasser og større variasjon i arbeidsmulighetene. Det er mange tanker om hvilke typer arbeidsplasser som hadde vært ønskelig.

Bygda har flere styrker; en spennende historie og kultur, befolkningen har en stå-på-vilje, man mener her finns et spesielt samhold mellom folk, dugnadsånden er stor og det er mye som skjer.

Det er svært viktig at bygda opprettholder og videreutvikler de gode sidene ved stedet. At de unge får sterk tilknytning og stolthet over hjemplassen, og at vi som bor her trives og har det godt. Videre er det viktig at de som besøker oss har et flott bilde av bygda også når de forlater stedet.

Vi har et godt omdømme utad på mange måter. Det er ikke alle steder som har et godt omdømme i utgangspunktet, så her har vi bare et ansvar for å bevare det og gjøre det bedre.

8.0 Avslutning

I dette prosjektet har vi fått svært interessante erfaringer og kunnskaper om hvordan folk forholder seg til Manndalen, hva som er viktig for dem og hvilken bygd man ønsker å bo i.

Vi avslutter med journalisten K-ness sine skrivelser da han kom til Manndalen i 1950.

(...) Vær forsiktig når du kjæm til Manndalen! Det er ikke alle som har kommet helt vel fra det, var de frostens ord som fulgte med meg innover til dalen mellom de bratte og ofte sylkvasse fjell her inne i Kåfjord»

«Så vel oppmålere og andre har kommet galt av sted her, men var nå det folkets skyld? En yrende liten tvil inne i meg reiser hodet og mener at kanskje det var podene sjøl som tok fatt i den vrangende. De så på dalen ovenfra, i fugleperspektiv. Da må det bli irritasjon — sjølrespekten er utpreget her. Den skal helst ikke utfordres.

Avstengthet mellom fjellene, en vill stormreden fjord, ofte litt tunghørthet fra administrasjonens side har skapt manndalingenes spesielle kompleks.»

Han viser til at manndalingene har en seighet over seg, og at de er stedskjære i utpreget grad. Dette synet på bygda og bygdefolket henger igjen enda i dag, og vi kan finne dem igjen i svarene på spørreundersøkelsen.

«Århundreders skiftende tider, med ulike folkeferd i hverandres spor har merket folket. Samens sans for humor og erotikk, finlendernes melankoli og tunge rytme og nordmennesenes gå-på humør sammen med naturens egen stillhet, har gjennom tidene skapt egenartede mennesker i grenda. (...)

Så sitter en der med følelsen av å merke århundreders pulsslag gjennom dalen, akkompagnert av den nye tid som bryter fram når riksvegen engang kommer, og lyset fra Sikkajokk har blitt en realitet.

Det står til dem som skal lede denne overgangen at de har evne både til å lytte til grendas egenartede pulsslag og til å samordne det hele med folkets pulsslag til gang for alle parter».

Denne delen av prosjektet avsluttes med samme tanke. Men det er vi selv som må lede oss inn i fremtiden, det er vi som bygdefolk som har ansvar for å ta vare på hverandres særegenheter og menneskelige styrker og svakheter. Å ta alle med, å snakke hverandre opp, å støtte hverandre og å lære av hverandre. Uansett hvor ulike vi måtte være, er det vi til sammen som er manndalinger og som lager bilder av stedet Manndalen.

Vi kan sammen skape stedet der vi kan ønske folk «Velkommen til Våres Norge!», der vi er positive til nytenking og samtidig fastholder tradisjoner. Der vi verdsetter og deltar i tiltak for felles beste. Der samholdet fortsatt lever og Manndalen fremstår som bygda der «vi får til alt!»

9.0 Kilder

«Ildsjeler og lokalt utviklingsarbeid. Gløden, rollen og rammevilkårene» Guri Mette Vestby, Frants Gundersen, Ragnhild Skogheim. NIRB Norsk institutt for by- og regionsforskning

<http://distriktssenteret.no/wp-content/uploads/2014/03/NIBR-rapport-2014-2.pdf>

«Sosiokulturell stedsanalyse av Haugenstua» Kari Anne Klovholt Dragsland, Bente Beckstrøm Fuglseth og Knut Hidle. Agderforskning FoU rapport nr. 11/2009

http://www.agderforskning.no/reports/fou11_2009_haugenstua.pdf

«Moss. En by i endring? En sosiokulturell stedsanalyse av stedsbruk, stedsbilder og stedsidentitet» Marthe Jakobsen, Masteroppgave i samfunnsgeografi, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi UNIVERSITETET I OSLO 2010

<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/15910/jakobsen.pdf?sequence=4&isAllowed=y>